

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

שער
שלישי

קובץ
שלשלת האור

היכל
תשיעי

לקוטי שיחות

בתרגום חפשי ללשון הקודש

על פרשיות השבוע, חגים ומועדים

•

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

וצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

ויצא

(חלק ב שיחה א)

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים וארבע לבריאה

מחזור הראשון של לימוד הלקוטי שיחות
שבוע פרשת ויצא, ריב כסלו, ה'תשפ"ד (ב)

LIKKUTEI SICHOT
TARGUM L'LOSHON HAKODESH

Copyright © 2023
by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY
770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213
(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718
editor@kehot.com / www.kehot.org

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior permission from the copyright holder.

The Kehot logo is a registered trademark of Merkos L'Inyonei Chinuch.

For dedications of the weekly Sichos, please contact us at: dedications@kehot.com

ויצא

124

בהיותו בבית לבן ה' יעקב במעמד ומצב של גלות, שהרי עזב את בית יצחק אביו כדי להיות בבית לבן, ושם עסק ב"צאן לבן".⁷

ואף עצם המצאו בבית לבן פעל אצלו ירידה ממדרגתו,⁸ כדברי רש"י שאמר יעקב, "אם לרמאות הוא בא גם אני אחי ברמאות", היינו שה' בו כביכול ענין הרמאות בדוגמת הרמאות דלבן.¹⁰

וממילא עולה השאלה: כיצד הצליח לעבור בשלום את ענין הגלות? – בודאי ה' זה ע"י "הקול קול יעקב" המבטל את ה"ידים" והמנגדים דיעקב וענינו כמאמר חז"ל¹¹, וא"כ השאלה היא "מה ה' אומר"?

ועל זה בא המענה במדרש, "אמר ט"ו שיר המעלות שבספר תהלים", או "כל ספר תהלים"; ודבר זה נתן לו את הכח להתגבר על ענין הגלות.

ב. אבל צריך להבין: בשלמא לפי הדעה ש"כל ספר תהלים ה' אומר", מובנת השייכות דאמירה זו ליעקב

א. על הפסוקי "וישכב במקום ההוא" איתא במדרש: "כאן שכב, אבל כל י"ד שנה שה' טמון בבית עבר לא שכב", ויש אומרים: "כאן שכב, אבל כל כ' שנה שעמד בביתו של לבן לא שכב" (כמו שכתוב³, "ותדד שנתי מעיני").

וממשיך במדרש "ומה ה' אומר? ר' יהושע בן לוי אמר ט"ו שיר המעלות שבספר תהלים, מאי טעמי? שיר המעלות לדוד לולי ה' שה' לנו יאמר נא ישראל⁴, ישראל סבא (יעקב אבינו). ר' שמואל בר נחמן אמר כל ספר תהלים ה' אומר, מה טעם, ואתה קדוש יושב תהלות ישראל⁵, ישראל סבא".

והנה השאלה "ומה ה' אומר" ודאי אין פירושה – במה עסק יעקב אבינו בבית לבן,

שהרי בפירוש כתיב שעבד את צאן לבן בכל כחו⁶ עד אשר "ביום גו' בלילה ותדד שנתי מעיני" –

אלא השאלה היא: מה ה' יעקב אומר (מתפלל, לומד) כדי להתגבר על הקשיים בחרן ובבית לבן?

(7) להעיר אשר צאן הוא גם מלשון יציאה (מחוץ ליעקב – קדושה (תו"א) פרשתנו כג, ג. תו"ח שם לה, ב. וישלח לו, ג ואילך).
(8) ע"ד מ"ש באברהם (לך יב, יא) ויהי כאשר הקריב לבוא מצרימה וגו' (ראה תורת הבעש"ט בזה – הובא במאור עינים ס"פ שמות).
(9) עה"פ פרשתנו כט, יב.
(10) ראה סה"מ עת"ר ע' עג. ולהעיר מד"ה פדה בשלום תרס"ח, תש"ג.
(11) ב"ר פס"ה, כ.

(1) פרשתנו כח, יא.
(2) ב"ר פס"ח, יא. וראה גם ב"ר פס"ד, יא.
(3) פרשתנו לא, מ.
(4) תהלים קכד, א.
(5) שם כב, ד.
(6) פרשתנו לא, ו. ועד שלמדין הלכה למעשה מיעקב שפועל "חייב לעבוד בכל כחו" (רמב"ם סוף הל' שכירות. טושו"ע חו"מ ס"ו ס"ז. שו"ע אדה"ז חו"מ הל' שאלה ושכירות ס"ב).

ג. והטעם שנזקק יעקב לזכותם של כל האבות כדי לעמוד בנסיונות דלכו, יובן מן העצה המובאת¹⁸ בענין אופן הנצחון מלחמת היצר בכלל, הנלמדת ממלחמה כפשוטה שאירעה בימיו של רבינו הזקן:

בדרך כלל ההנהגה ב"מערכות המלחמה" היא, ש"מחלקים כל א' החיל שלו לג' חלקים, חלק א' באמצע . . . ושתי ידות מימין ומשמאל, וכן מסדר גם הצד שכנגדו לג' חלקים כאלו, ונלחמים אלו מול אלו".

וההצלחה באותה מלחמה (שהתקיימה אז) באה ע"י שהעמיד המנצח "ג' מחנות שלו" כנגד מחנה א' של השונא, ש"ע"י מתגבר בודאי עלי".

ומכאן למדנו שעד"ז הוא בנוגע למלחמה הרוחנית, מלחמת היצר: כדי לנצח את היצר יש לעורר "כל ג' מדות דקדושה (אהבה יראה ורחמים) כנגד מדה אחת דקליפה, וע"י בודאי יפילו וינצחו אותה".¹⁹

ולכן יש צורך ב"ט"ו שיר המעלות",¹²⁶ "כנגד ט"ו שנים שחיו האבות ביחד" כדי לעבור בשלום את ענין הגלות –

שהרי ג' האבות הם (כנגד) ג' המדות דקדושה, אהבה ויראה ורחמים²⁰, וע"י שישנם כל ג' האבות ביחד, דהיינו ע"י איסוף וקיבוץ כל ג' –

בזמן "שעמד בביתו של לבן". שהרי בהיותו במצב שבו בפשטות לא הי' בידו ללמוד תורה בעיון (עכ"פ – כדרך שהי' לומד בהיותו "טמון בבית עבר"), אמר תהלות להקב"ה, ואילו תהלות – אשר עליהן נוטלים שכר כנגעים ואהלות¹²; אבל, מהי השייכות המיוחדת ד"ט"ו שיר המעלות שבספר תהלים" למצבו בבית לבן?

ויובן בהקדם מה שהביא החיד"א¹³ ש"ט"ו שיר המעלות אמר דוד ע"ה כנגד ט"ו שנים שחיו האבות ביחד

[שהרי אברהם אבינו חי "מאה שנה ושבעים שנה וחמש שנים"¹⁴, יצחק נולד כאשר הי' אברהם "בן מאת שנה"¹⁵, ויעקב נולד כאשר יצחק הי' "בן ששים שנה"¹⁶ – ונמצא שהיו "ט"ו שנים שחיו האבות ביחד"].

ועפ"ז יש לומר, שיעקב אמר "ט"ו שיר המעלות שבספר תהלים" כדי לעורר בזה (גם) את זכות אבותיו אברהם ויצחק, היינו, שנוסף לזכויותיו וכוחותיו הוא, יהיו נמשכים לו גם הכוחות דאברהם ויצחק, שדוקא ע"י הי' ביכולתו להתגבר על הקשיים בבית לבן, כמו שאמר "לולי אלקי אבי אלקי אברהם ופחד יצחק הי' לי גו"¹⁷.

(12) שו"ט א. יל"ש תהלים רמז תרי"ג.

(13) בפירושו "יוסף תהלות" לתהלים, מזמור קכ.

(14) חיי שרה כה, ז.

(15) וירא כא, ה.

(16) תולדות כה, כו.

(17) פרשתנו לא, מב. ולהעיר, שהפסוק שממנו למדו במדרש (שבעה ע"ב 2) שהי' אומר "ט"ו שיר המעלות" הוא "לולי ה' שהי' לנו יאמר נא ישראל", שהוא ע"ד הפסוק "לולי גו" אלקי אברהם גו" (ראה רש"י לבר"פ פס"ח שם).

(18) דרוש הצ"צ – נעתק ב"התמים" חוברת ג ע' ז [קכ, א].

(19) ובדרוש הצ"צ שם (ועד"ז בלקו"ת ואתחנן ה, א): שזה פ"י הפסוק (פרשתנו כט, ג) ונאספו כל העדרים שהם אהו"י ורחמנות דקדושה אז דייקא וגללו את האבן מע"פ הבאר.

(20) לקו"ת אמור לה, ג. ובכ"מ.

במעמד ומצב של גלות²⁵? הן אמת שבמזמורים אלו מדובר על עזרי גו, דהיינו על הנתינת כח להתגבר על הגלות, אבל, כיצד זה אפשר לעמוד בשמחה גלויה (שאז מתאים לומר שירה (וע"ד מאמר רו"ל²⁶ „אין אומרים שירה אלא על היין“)), כאשר נמצאים בחרון, חרון אף של מקום²⁷, ובכיתו של לבן?

והביאור בזה: ירידת יעקב אבינו לבית לבן היתה בשביל העלי, כדי שיתקיים „ויפרוץ האיש מאד מאד“²⁸. וכיון שיעקב ראה את תכלית המכוון בירידתו (העלי שתבוא מזה), על כן אמר בהיותו בבית לבן „שיר המעלות“²⁹.

127 ו. כל ענין בא לידי ביטוי בהדגשה בתחילתו וראשו. ועד"ז בענינו, שהעלי הבאה ע"י הירידה בגלות, מודגשת בראשון מבין „ט"ו שיר המעלות“:

הסיום והחותם של שיר המעלות הראשון („הכל הולך אחר החתום“³⁰)

(25) ועד"ז אינו מובן גם לדיעה הב' („כל ספר תהלים הי' אומר“), שהרי ענינו של ספר תהלים הוא „זמירות ישראל“. וראה פרש"י תהלים בתחלתו: בעשרה לשונות של זמר נאמר ספר זה בנצח בנגון במזמור בשיר וכי'.

(26) ברכות לה, א.

(27) פרש"י ס"פ נח.

(28) פרשטנו ל, מג. וראה תו"א ותו"ח שבהערה 7.

(29) להעיר ממחז"ל (סוף מכות) דבראותו גודל החורבן והגלות הי' ר' עקיבא ממשק, ונת' בזה (לקו"ש ח"ט ע' 67 ואילך) שהוא משום שדוקא הוא ראה בתוקף הגלות את העילוי שבא מזה בהגאולה. ולהעיר מכתבי האר"ל שר' עקיבא הוא גלגול (ואותיות) יעקב (ראה סדה"ד ערך ר' עקיבא סי"א).

(30) ברכות יב, א.

המדות דקדושה ביחד – אזי²¹ ישנו הכח לעמוד בכל נסיונות הגלות ולבטלם.

ד. על פי זה י"ל הרמז (ע"פ דרך החסידות) והדיוק במספר „ט"ו שיר המעלות“ (ו„ט"ו שנים שחיו האבות ביחד“):

מספר ט"ו הוא כנגד ב' האותיות הראשונות של שם הוי' – ה' (בגימטריא ט"ו²²). והחילוק בין י"ה לו"ה הוא, שאותיות ו"ה הן בחי' מדות (ומלכות), ואילו אותיות י"ה הן בחי' מוחין (י' – חכמה, ה' – בינה)²³.

וזהו ענין „ט"ו שנים שחיו האבות ביחד“: כדי שכל ג' המדות יתקיימו יחד²⁴ (ובהתגלות) – „חיו האבות ביחד“ – צריך שאור המוחין (י"ה) יאיר במדות. דמאחר שהמוחין הם למעלה מאופן התחלקות המדות, על כן פועלים הם התכללות המדות.

ה. אמנם לכאורה אין זה מספיק:

ט"ו שיר המעלות שבספר תהלים נקראים בשם „שיר“, ו„שיר“ ענינו שמחה – וכיצד הי' יעקב יכול לומר „שיר המעלות“, ענין של שירה, בהיותו

(21) בלקו"ת ואתחנן (שם), שיעקב הוא ת"ת שמחבר חו"ג „ולכן הוא בלבדו גלל האבן מע"פ הבאר“. אבל אין סתירה מזה למ"ש בפנים, כי עיקר הנצחון הוא דוקא כשיש גם הקוין חו"ג כמו שהם בפני עצמם (ולא רק כמו שכלולים בת"ת), כדמוכח מדרוש הצ"צ הג"ל שהתעוררות הרחמים – אינו מספיק וצריך גם לאהו"ר.

(22) ראה אוה"ת ואתחנן ע' קטז: ט"ו שיר המעלות שאמר יעקב . . כדי להמשיך בחי' י"ה.

(23) אגה"ת פ"ד (צד, ב ואילך).

(24) ראה ספרי (ואתחנן ו, ה): שאין לך אהבה במקום יראה ויראה במקום אהבה אלא במדת הקב"ה בלבד.

הוראה על כל זמן הגלות, והוראה מיוחדת לזמננו, קושי הגלות, דרא דעקבתא דמשיחא:

כשאדם מתבונן בחושך הכפול והמכופל דדרא דעקבתא דמשיחא, עד שע"פ תורה יש מקום לשאול "מאין יבוא עזריי"³⁴, עלול הוא ליפול ליאוש, ר"ל –

ואזי באה ההוראה מהאמור: מאחר שירידת בני ישראל בגלות (שהיא בדוגמת "ויצא יעקב ג' וילך חרנה"³⁵) היא בשביל העלי', כדי שיהי' "יתרון האור מן החושך" ו"יתרון לחכמה מן הסכלות"³⁶ – צריך להיות "אשא עיניי"³⁷, הסתכלות (ובאופן דאשא עיני) בתכלית המכוון של הגלות, העלי' שתבוא בגאולה העתידה³⁸ – ואז הרי לא זו בלבד שאין מתפעלים מן הגלות, אלא אדרבה, עומדים במעמד ומצב של שמחה גלוי' – "שיר המעלות".

[ח"ו לומר שיש לשמוח ממעמד ומצב הגלות ולחשוב שזהו מעמד ומצב המתאים ליהודי. ח"ו לומר כן, שכן גלות היא ענין של "חושך" ו"סכלות" וכו'; וכאשר יהודי שרוי בגלות – אומרת תורת אמת באופן ברור ומפורש שהוא "בן שגלה מעל שולחן אביו

הוא "אני שלום וכי אדבר המה למלחמה" – היינו, שאע"פ ש"אני (רוצה ב)שלום", הנה "המה באים להלחם ביי"³¹, ומלחמה (רוחנית) זו הלא היא העלם והסתר הגלות, ובפרטיות – ענין הנסיונות המונעים ומעכבים את עבודת ה', ועל זה "המה באים להלחם".

ובאמירת "שיר המעלות" על "המה למלחמה", מודגש גודל העילוי הבא ע"י המלחמה.

והביאור בזה: אסור לאדם להכניס עצמו לנסיון או אפילו להעמיד עצמו במצב של נסיונות, ואדרבה, עליו לבקש "אל תביאנו כו' ולא לידי נסיון"³². ולכן אומר "אני שלום", היינו שמבקש לו עבודה בדרך שלום (שאינה דורשת מלחמה ונסיונות).

אבל אעפ"כ, מצד העילוי הבא ע"י מלחמה ונסיונות דוקא, מסבב הקב"ה אשר לעתים "המה באים להלחם ביי", היינו, שמבין "המה" (לשון רבים – "עוה"ז הגשמי כו' שנקרא רשות הרבים"³³) – יהיו כמה הבאים להלחם ולהפריע לעבודת ה'.

ועל זה אומר "שיר המעלות": לא זו בלבד שאין הנסיונות מונעים אותו מלעבוד את ה' ואינם פועלים שום חלישות בעבודתו, אלא אדרבה, הם מעוררים אצלו תוספת כח ואומץ ביתר שאת ויתר עז, ודבר זה מביאו לעמידה במצב של "שיר".

ז. כל ענין בתורה הוא הוראה נצחית, ומזה מובן, שכל הנ"ל הוא

(34) תהלים קכא, א (ב"טו' שיר המעלות).

וראה ב"ר פס"ח, ב.

(35) ראה זח"א קמז, א: מוקי האי קרא בגלותא. שם כג, ב (הובא באוה"ת פרשתנו תתנד, א). ב"ר פס"ח, יג. ובש"ה (רצב, ב): ענין ויצא יעקב רומא ג"כ לגלות. ע"ש.

(36) קהלת ב, יג.

(37) תהלים שם.

(38) להעיר מתנחומא ס"פ תולדות: אשא עיני

אל ההרים . . זה משיח בן דוד.

(31) פרש"י עה"פ.

(32) ברכות ס, ב.

(33) תניא ספ"ג.

המלך"³⁹. ואם הבן מרגיש אחרת ואומר אחרת – הרי מובן עומק החושך והשפלות של גלותו.

אלא שיש להתבונן בכוונה שבזה – שיהי' "יתרון האור מן החושך" ו"יתרון לחכמה מן הסכלות".

ועי' מתגלה (ומורגש) המענה (על שאלת "מאין יבוא עזרי") בתוך השאלה גופא – לפי הפירוש הפנימי⁴⁰,

מ"שמות" –

וה"עזר" נמשך גם בסדר השתלשלות, ובגילוי, ושם הרי הוא פועל – "עזרי מעם ה' עושה שמים וארץ"⁴¹, עד לשמים וארץ כפשוטם.

(משיחת ש"פ וירא תש"נ)

– דבחי' אין הוא למעלה משם הוי'. וראה לקו"ת שמע"צ (צ, ב) בענין מאין יבא עזרי. (41) תהלים שם, ב. וראה לקו"ת שמע"צ שם.

(39) ברכות ג, סע"א: אשרי המלך כו' לאב כו' לבנים כו'.

(40) ראה לקו"ת שלח נא, א (מזח"ג קכט, א)

